

8. Minden marhakereskedő-társaság, tagjainak és feleségeiknek nevét, mind a bécsi handgrófi hivatalban, mind az illő harminczad hivatalnál bemondani tartozik, hogy azok őket mindenkor nyilvántarthassák.

9. A nagyszombati marhakereskedők, marháiknak csak kis részét adják el a városban, hanem — úgyszólván — valamennyit, a Fehéregységen keresztül, Auspitz felé, Morva- és Csehországba hajtják, a mi Nagyszombatnak, s vidékének nagy kárára van, viszont Morva- és Csehország, lengyel ökrökkel bőven el van látva. Ennélfogva a király ezt eltiltja, s azt rendeli, hogy marháikat Nagyszombat városában értékesítsék, „vagy ha nekik alkalmasabb a Trösingben most felállított vásárra“ hajtsák, mely a Morva mellett Auspitztól négy mérföldnyire fekszik, s a hol azokat, a morva mézárások és a Németországban járó marhakereskedők, szabadon megvehetik.

Végül 10. mivel a magyar-óvári heti vásár kedden van, a szempezi vásár ezentúl szombaton legyen, hogy onnan a marhát keddre Magyar-Óvárra hajthassák.

II. Ferdinánd király 1622. október 10-én újra kiadta ezt a pátent, ugyanezzel a szöveggel, kivéven a 9. pontot, mely elmaradt, s ennek helyébe egy új pont van betoldva, mely szerint ezentúl az elővásárlásoknak annál sikeresebb megakadályozására, a marhakereskedőknek, az alföldiektől, marhát, az országos vásárokon kívül, csakis két heti-vásáron szabad venniök: a szempezin és magyar-óvárin. — a — o —.

Az osztrák és morva handgrófság. A megelőző czikkből is láthatjuk, hogy e hivatalnak milyen fontos szerepe volt magyar marhakereskedésnél, szükségesnek tartjuk tehát véle ezuttal behatóbban is foglalkoznunk, Luschin és különösen Koehne jeles műve alapján.

A Handgróf, tulajdonképen Hansgróf azaz Hansagróf, vagyis a „hansa“-nak azaz a kereskedők társulatának grófja — főnöke volt. Minden nagyobb német városnak megvolt a maga „hansa“-ja és „hansgraf“-ja. Megvolt Bécsnek is, de a bécsi hansgróf, már 1279-ben, s az egész középkoron át nemesak a város, hanem egész Ausztria kereskedelmének állott élén. Előbb mindig bécsi polgárok viselték e hivatalt, de nem a város választotta őket, mint ez más német kereskedelmi városokban történt, hanem az osztrák fejedelem nevezte ki. Eleinte Bécs város érdekeit is gondozta, de I. Miksa óta már merőben a fejedelem tisztviselője, kinek kvalifikációjához többé nem volt szükség,

¹⁾ Dr. A. Luschin von Ebengreuth. Geschichte des ältern Gerichtswesens im Österreich. Weimar 1879. 234—7. l.

C. Koehne. Das Hansgrafenamt. Ein Beitrag zur Geschichte der Kaufmannsgenossenschaften und Behördenorganisation. Berlin. 1893. 43—103. l.

hogy bécsi polgár legyen. Innentől kezdve, a neve is eltörzül, s ezentúl állandóan „handgraf“-nak hívják. Hivatalának személyzete: a bálfenbinderen és irnokon kívül, egy sereg főleskelett-közvetítőtől állott, kiknek egyrésze az arany- és ezüstművek, más része a póztó és nyers termények, a harmadik csoport pedig a ló- és marhavásárlásra felügyelt; s mivel tolmács-szerepük is volt, sok magyárnak is kellett köztük lenni. Hatásköréhez, az osztrák ki- és bevitelen kívül, tartoztak még: a mértékHITELESÍTÉS, az elővásárlások meggátolása, a zsidók feletti felügyelet; a bormérésből befolyó jövedelem ellenőrzése, a vámok vizsgálata; kereskedelmi s vásár-rendőrség és biráskodás.

A handgróf legfontosabb teendője a ló- és marhavásárok, s az állatkivitel és behozatal felügyelete volt, s egyszerűsített a legjövendőbb is. Már a középkorban is ő adja ki a marhalevéleket bizonyos taksa mellett. Bizonyos díj járt neki a vásárokon kötött ügyletek után s 1663 óta a marhalevágásért (Viehaufschlag) is.

Már I. Miksa rendelte el hogy állatvásárokat csak ott szabad tartani, ahol handgrófi hivatal van. A bécsi marhavásárokon, arra az időre, melynek tartama alatt, csakis a bécsi mészárosoknak volt joguk marhát vásárolni, a handgróf zászlaját vonták fel. Ügynökei folyton a piacon forgolódtak, mert a handgróf ítelt minden vitás kérdésben, s minden a piacon kötött ügylet csak úgy volt érvényes, ha azt hivatalában följegyezték bizonyos díj mellett.

Ilyen handgrófság volt Alsó- és Felső-Ausztriában, Stájerországban és Morvában. Minket a bécsin kívül főleg a morva handgrófság érdekel, a melyet I. Ferdinánd 1550-ben, Auspitzban tisztán a magyar marhakereskedés megvámolása s ellenőrzése végett állított föl. A XVI. és XVII. században itt mindig nagyon látogatott marhavásárok tartottak, a hová nemcsak hazánkból, de Lengyel- és Oláhországból is sok marhát hajtottak fel. A morva handgróf, a beviteli vám beszédésén kívül, különösen e vásárokra tartozott felügyelni. Csakis olyan ökröket volt szabad eladni, a melyekről a kereskedő a vám lefizetéséről nyugtatóvány-czédulát tudott felmutatni. A magyar kereskedőknek ezenfelül még a magyar határon lévő harminczad hivatal bizonyítványát is be kellett a handgrófnak mutatniok. Minden negyedévben, a handgróf a szomszéd magyar harminczad hivattal összeszámolt, hogy megtudja, valljon a magyar kereskedők igazán vallották-e be marháikat. A csempészek ellen pedig a szomszéd magyar harminczadosnak segítséggel tartozott. A vásárokon, arra ügyelt, hogy az ügyletek törvényesen köttesenek, hogy például: a vevők a magyar kereskedőknek készpénzzel fizessenek, mert a hitelbe való vásárlásokra mindig a handgróf különös engedélyét kellett kikérni. Nem volt szabad másutt és máskor árulni mint csak a rendes országos

és heti vásárokon, s a kereskedők csakis a rendes országutakat használhatták.

A morva handgrófság, oly fontos tényezőjévé vált a magyar marha-kereskedésnek, hogy 1563-ban az osztrák kamara alól a pozsonyi magyar kamara hatósága alá helyeztetett. Magyar felsőbbség alatt állott egészen 1625-ig, a midőn handgrófságok olyan szervezetet nyertek, hogy valamennyi a bécsi handgróf alá helyeztetett, a morva handgrófság pedig megszűnván, annak teendőit Auspitzban a vámszedőre bízták.

A bécsi, ezentul az osztrák és morva handgróf czimét viselte, feje pedig az osztrák udv. kamara volt, egészen 1706-ig a mikor a Bécs városi banki felállítatván, a handgrófság jövedelmét, mely ez időben átlag 100,000 frtot tett ki, a banknak adományozták és a főfelügyelet a kamarától a bécsi udv. bankbizottságra (Hof-Banco-Deputation) ment át.

— a — o —

1777. évi okmányok szerint
 az osztrák handgrófságok
 a magyar handgrófságoktól
 a vámszedőre bízott teendőit
 a kamarától a bécsi bankbizottságra

1777. évi okmányok szerint
 az osztrák handgrófságok
 a magyar handgrófságoktól
 a vámszedőre bízott teendőit
 a kamarától a bécsi bankbizottságra